

Conservarea și restaurarea unui covor din Basarabia

Irinela Firan

În Moldova și Oltenia, arta chilimului a cunoscut o dezvoltare deosebită. A apărut aici o scoarță cu decor vegetal a cărui valoare artistică este cunoscută. Scoarțele moldovenești se deosebesc de cele din celelalte regiuni prin lungimea lor mai mare în raport cu lățimea. O particularitate a scoarțelor moldovenești este țesătura deasă și tare „scoarțoasă”, de aceea i se spune scoarță. Scoarța cu motive vegetale reprezintă o creație valoroasă a Moldovei, dezvoltarea ei fiind legată de dezvoltarea scoarțelor similare din Moldova și Basarabia¹.

Piesa restaurată este un covor din Basarabia datat 1844, caracteristic zonei Basarabiei. Este țesută în război vertical cu urzeală și băteală din lână. Urzeala este realizată din fir de lână țigaie răsucită în „S” cu 4 răsucituri pe centimetru, acolo unde există băteală și 2-3 răsucituri pe centimetru, acolo unde lipsește. Băteala este realizată dintr-un singur fir de lână tors cu diametrul de 1 mm având 6-7 răsucituri pe centimetru.

Fondul piesei este maron închis mărginit de un chenar îngust maron. Întreaga suprafață este decorată cu motive florale stilizate în culorile: verde, maron, roz, roșu, culori obținute cu coloranți naturali.

Piesa a prezentat un avansat grad de uzură:

- decolorare datorită uzurii funcționale și repetatelor curățiri chimice, făcute de proprietar;
- fragilizare și rigidizare cauzate de pierderea higroscopicității și acțiunii spectrului luminos (ultraviolete și infraroșii);
- tocirea bătelii datorită uzurii avansate;
- pierderi foarte mari de urzeală și băteală în partea centrală a piesei pe o suprafață de 23x10 cm² datorate unor acțiuni mecanice;
- destrămarea capetelor și marginilor;
- intervenții (cârpeli) anterioare necorespunzătoare;
- alungirea urzelii datorată gradului mic de răsucire;
- degradări de factori biologici

În urma testelor de migrare a pigmentului s-a ajuns la concluzia că este necesară operația de fixare a coloranților cu soluție de 5% acid acetic în apă distilată.

Restaurarea covorului s-a efectuat conform programului de restaurare întocmit și a debutat prin tratament curativ cu PH₃, F.G.=10g/m³ h curățire mecanică prin aspirare, curățire umedă cu Radix Saponaria în concentrație de 5% în apă distilată cu o pensulă moale în lungul firului de urzeală, acolo unde băteala era lipsă și în lungul bătelii, acolo unde era prezentă².

De menționat faptul că datorită țesăturii foarte fragile, în apele de limpezire s-a adăugat 2% glicerină pentru ameliorarea fibrelor. Uscarea s-a realizat controlat, piesa fiind așezată pe o sită cu ochiurile de 2 cm², încăperea având ventilație mecanică continuă și temperatura oscilând între 18-21⁰ C. Spațiul de uscare are ferestre orientate către nord³.

Răsucirea firelor de urzeală s-a realizat manual. Vopsirea și răsucirea firelor de urzeală și băteală în tonurile cerute de piesă s-a realizat în laborator cu coloranți organici.

Refacerea țesăturii s-a realizat pe porțiuni începând cu întinderea și fixarea firelor de urzeală. S-a observat că firele de urzeală care existau în partea centrală a piesei nu puteau fi întinse complet către capete datorită țesăturii foarte strânse din părțile extreme. Astfel am procedat la întinderea parțială a fibrelor de urzeală, acolo unde era cazul, și prinderea acestora în dosul piesei.

După îndepărtarea firelor de băteală, aflate într-o stare avansată de degradare, înlocuirea firelor de urzeală degradate sau rupte, cu cele noi, înlocuirea zonelor lipsă prin țesere pe porțiuni, pe o bucata de scândură, s-a adus piesa la o formă apropiată de cea normală, această situație fiind cauzată de apariția unor tensiuni în firele de urzeală. Această problemă a fost depășită prin presarea zonei afectate.

O altă situație delicată s-a ivit prin operația de țesere a porțiunii centrale unde au fost introduse fire de urzeală și băteală și anume prin „bătaia” firului de bătătură au apărut fibre albe din firul de lână din urzeală deasupra țesăturii (scămoșarea urzelii). Acestea au fost parțial tăiate și vopsite în nuanțe apropiate covorului.

Tratamentul profilactic aplicat piesei s-a realizat cu cispermetrin și permetrin în concentrație de 5% apă. Piesa a fost periată pe ambele fețe de câte două ori în lungul și în latul acesteia.

Substanțele folosite în tratamentul curativ și profilactic (PH₃, cispermetin, permetin) sunt utilizate în Laboratorul de conservare-restaurare al Muzeului Olteniei din anul 1980. Până în prezent la piesele textile supuse acestor tratamente nu s-au observat degradări chimice sau reinfestări cu factori distructivi de natură biologică.

Ultima intervenție pe covor a fost cu o soluție de 3% acid acetic în apă distilată, aplicată în două reprize, prin pierdere pentru uniformizarea și înviorarea culorilor.

Deși inițial nu a fost propusă dublarea covorului, situațiile delicate ce au, apărut din cauza pierderii higroscopicității și fragilizării excesive a urzelii și bătelii inițiale, au impus necesitatea dublării acestei piese cu netex în culoare apropiată de fondul piesei, prin coasere cu punct cojocăresc, având cusătura de dublare la un unghi de 45% față de orizontală.

Tensiunea care acționează în firele de dublare în acest sistem de caroiaj este mai mică cu 30% față de tensiunea din dublarea cu cusătură în sensul urzelii.

În acest caz de dublare s-a utilizat un fir de secțiune mai mică, creșterea masei ansamblului covor-dublură fiind neglijabilă și, în același timp, reducându-se deformațiile în plan vertical ale covorului, datorită rețelei formate de firele de dublare⁴.

Covorul are montate 3 manșoane în vederea expunerii iar în depozit va fi rulat și așezat pe un rastel în poziție orizontală.

Pe covor se va așeza o husă protectoare într-o culoare apropiată de culoarea fondului.

Résumé

L'ouvrage décrit la restauration d'un tapis de Bassarabia datant de 1844, aussi que la résolution de quelques problèmes apparus pendant la ré flexion du tissu. L'ouvrage présente aussi la méthode d'étaler et de deposser le tissu.

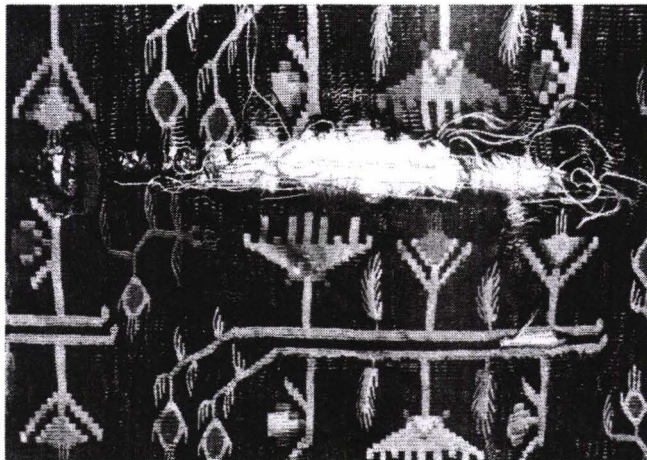
Note

¹ Paul Petrescu, *Artă populară românească*, Ed. Academiei, R. S. R., București 1969.

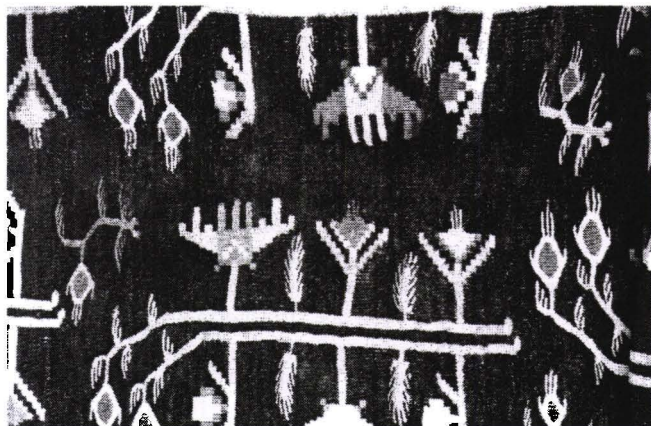
² Băluș Siminică, *Absorbția. Fenomen complex în tratări chimice curative*, „Oltenia. Studii și comunicări”, vol. IX.

³ Gărau Alina – *Analiza procesului de uscare a țesăturilor*, „Oltenia. Studii și comunicări”, vol. X.

⁴ Firan Irinela, Gărau Alina, Șerban Oana – *Studiul teoretic și practic al deformărilor ce apar în urzeala scoarțelor expuse pe verticală. Metode practice de combatere a acestor deformări* – „Oltenia. Studii și comunicări”, vol. X.

(Detaliu. Degradări ale piesei înainte de restaurare.)

(Detaliu după restaurare.)